

ГУРЖИЙ ТАМАРА ОЛЕКСІЇВНА,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку

ГЛАЗУНОВА ОЛЕКСАНДРА ЕДУАРДІВНА,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Дніпровський державний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В поточному 2023 році з метою посилення нагляду за фінансовим ринком під час дії воєнного стану Національний банк запровадив зміни до організаційної структури, що спрямовані на подальше вдосконалення ризик-орієнтованого нагляду. Зокрема, було прийнято рішення про реорганізацію Департаменту банківського нагляду та створення в структурі НБУ Департаменту інтегрованого нагляду за банками та Департаменту моніторингу осіб, пов'язаних з банками, який матиме розширені повноваження та межі відповідальності. Даний орган не лише продовжить виконувати всі функції Департаменту банківського нагляду, а й виконуватиме окремі функції щодо нагляду за постачальниками платіжних послуг з метою забезпечення дотримання ними вимог Закону «Про платіжні послуги» (крім для норм, передбачених частиною другою статті 82 цього закону) та відповідними нормативними актами Центрального банку [1].

2022 рік виявився своєрідним природним експериментом, так званим стрес-тестом для банківської системи України. Незважаючи на системні геополітичні, демографічні та макроекономічні потрясіння, банківський сектор вистояв завдяки, насамперед, зниженню внутрішньої чутливості до ризиків у результаті восьми років реформ та своєчасно прийнятих антикризових заходів у ході військових дій. Минулий воєнний рік для

банківських установ став переломним або посиленням минулих тенденцій ще за мирних часів.

Банківський бізнес, який в собі акумулює політичні, макроекономічні та інституційні та інші ризики, в умовах зростання нестабільності опиняється у найбільш невігідному становищі. Водночас, виникнення нестабільності безпосередньо в банківському сегменті призводить до негативних наслідків для розвитку економіки країни в цілому, а в окремих випадках провокує соціально-політичну кризу. В умовах постійних економічних трансформацій і потрясінь українські банківські установи часом проходять серйозну перевірку. Швидкі зміни умов діяльності, вплив зовнішнього середовища, необхідність внутрішніх перетворень призводять до постійного вдосконалення та оновлення банківської системи. Рівень економічного розвитку залежить переважно від стану саме цієї системи. В умовах фінансово-політичної та з кінця лютого 2022 року - активної фази військової кризи, банківська система України не мобілізувала та не реалізувала всі закладені в ній можливості. Важливо зазначити, що Національний банк, як регулятор, вживав і вживає необхідних заходів для підтримання стійкої банківської системи на період дії воєнного стану в Україні після 24 лютого 2022 року, які подано на рис. 1 [2].

Рисунок 1.1 - Заходи НБУ д після 24 лютого 2022 року

ЦБ щорічно переглядає перелік системно важливих банків. Так, кількість банків на 2023 рік порівняно з 2022 роком збільшилась на 1 установу та становила 15 установ, до переліку яких увійшли: А-Банк, Райффайзен Банк, ПриватБанк, Креді Агріколь Банк, Кредобанк, ОТП Банк, Ощадбанк, «Південний», ПУМБ, Сенса Банк, ТАСкомбанк, Укрексімбанк, УкрСиббанк, Укргазбанк, Універсал Банк [3]. У табл.і 1 наведено дані щодо зміни кількості діючих банків в Україні за останні десять років.

Таблиця 1 - Кількість зміни функціонуючих банків України за період 2013 – 2022 рр., [4]

Назва	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Зміна 2022/2013 р.,%
Кількість діючих банків	180	163	117	96	82	77	75	73	71	67	-62,7%
з них: з ін. капіталом	49	51	41	38	38	37	35	33	33	30	-38,7%
у т.ч. зі 100% ін. капіталом	19	19	17	17	18	23	23	23	23	22	+13,6%

Виходячи з даних таблиці можна відстежити значне кількісне зменшення комерційних банків, які функціонували на території України у період з 2013-2022 рр., особливо за період 2013-2016 рр. Кількість банків зменшилася більш, ніж вдвічі зі 180 од. у 2013 р. до 67 на початку 2023 року або 62,7%. За страшний для України 2022 рік ліцензію втратили 4 банки, в тому числі 3 з іноземним капіталом.

Вітчизняна банківська система вже не вперше вирішує проблеми, пов'язані з ризиками військових дій. Навесні 2014 року банки вже боролися з проблемами виведення залишків готівки з захоплених територій на Донбасі та в окупованому Криму, перетворивши кредитні портфелі домогосподарств і корпоративного сектору цих регіонів у практично дефолтні. В даний час географія, на яку поширилися ризики, значно розширилася. У майбутньому українським банківським установам доведеться зіткнутися зі значним погіршенням якості активів – великими обсягами проблемних кредитів, які значно перевищуватимуть виклики. Сьогодні економіка скоротилася майже на 50% – це теж приблизна оцінка майбутніх втрат банківського сектора. Валютний шок доведеться пережити трохи пізніше - поки НБУ фіксує курс, але це не може тривати довго.

Невпевненість в майбутньому вітчизняних банків продовжує і надалі призводити до відпливу капіталу з банківського сектору. Банкам все важче залучати на своє обслуговування клієнтів та зберігати депозитний портфель на безпечному для нормального функціонування банківських установ рівні.

Список літератури:

1. НБУ посилює нагляд за фінансовим ринком. [Електронний ресурс]. Офіційний веб-портал НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-posilyuye-naglyad-za-finansovim-rinkom>.
2. Національний банк вживає чергових заходів для підтримання стабільності банківської системи на час дії в Україні воєнного стану: офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vjivaye-chergovih-zahodiv-dlya-pidtrimannya-stabilnosti-bankivskoyi-sistemi-na-chas-diyi-v-ukrayini-voyennogo-stanu>.
3. Національний банк оновив перелік системно важливих банків: офіційний Сайт НБУ. [Електронний ресурс].

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-onoviv-perelik-sistemno-vajlivih-bankiv-13732>. 4. Основні показники діяльності банків України: наглядова статистика НБУ [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (Дата звернення: 14.09.2023)